

การบูชาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม
ของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*
WORSHIPING SACRED OBJECTS IN BUDDHISM TO PROMOTE PROPER
BEHAVIOR OF PEOPLE OF MUANG DISTRICT NONG KHAI PROVINCE

พระมหาจันท์ ธมมวิริโย (สีลาไหล)¹
Phramaha Chanti Dhammaviriyo (Silalai)¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹
Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹
Email : 6402205003@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนา หมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ด้วยความเชื่อว่าจะจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ วัตถุมงคลมีผลต่อสังคมไทยในด้านความเชื่อ การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ที่เป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศล ทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอานุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษก และอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น 2) การบูชาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายพบว่า ประชาชนส่วนมากบูชาวัตถุมงคลของหลวงพ่อบุญรอดพระใสที่มีอยู่ทุกบ้าน และพระเครื่องที่แต่ละวัดนั้นได้สร้างขึ้นจากกิจกรรมงานบุญประเพณี เช่น หลวงพ่อบุญรอด วัดมีชัยท่า หลวงพ่อบุญรอดวัดยอดแก้ว หลวงพ่อบุญรอดเสาร์ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณ (วัดหอก่อง) หลวงพ่อบุญรอด วัดศรีคุณเมือง หลวงพ่อบุญรอด วัดศรีเกษ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดจอมมณี ซึ่งเป็นพระที่ประชาชนส่วนมากในจังหวัดหนองคาย นับถือและบูชา และยังมีวัตถุมงคลที่ได้จากสัตว์ จากพืช จากเกจิ การบูชาของเทพเจ้า และการบูชาพญานาค 3) การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง

*Received: November 21, 2022; Revised: January 4, 2023; Accepted: January 9, 2023

เมือง จังหวัดหนองคาย มีพฤติกรรมคือการละความชั่วโดยการยึดมั่นในวัตถุมงคลการรักษาศีลที่เห็นได้ในข้อห้ามในการใช้วัตถุมงคลและทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8

คำสำคัญ : การบูชาวัตถุมงคล; พระพุทธศาสนา; ส่งเสริมพฤติกรรม

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study the Buddhist auspicious material in Thai society 2) to study the worship of the Buddhist auspicious materials of people in Maung District, Nongkhai Province and 3) to study the auspicious materials to enhance good behaviors in Buddhism of people in Maung District, Nongkhai Province. It is qualitative research. The research instrument was an interview form. The data was analyzed using descriptive analysis.

The results of research are found that: 1) The Buddhist auspicious materials mean the things that occur by the nature and the things are built by human beings by believing that they will bring the happiness and progress including the auspices, fortunes, or to be things protecting various calamities, that is, Buddha images, fetishes, auspicious materials that impact on the Thai society in the aspect of belief in the Triple Gem as refuge by mentioning to the virtue of Buddha, Dhamma and Sangha as the emotion to think of the things encouraging us to have the opportunity to develop both physically and mentally in the way of wholesome . It creates the influence in the aspect of belief, that is, to believe in the efficiency of Buddhist mantra as appeared in Patika, that is, to believe in the practical method or the holy monks' practice the influence of mass communication. In the aspect of the rituals, it is the influence of the auspicious materials towards the ritual performance or the Buddhist rituals and the influence after the Buddhist ritual performance. In the aspect of mentality, it creates certainty. In the aspect of art work and Buddhist commerce and it creates various alphabets. 2) The Buddhist worship of the auspicious materials of people in Maung District, Nongkhai Province are found that the majority of people worships Loangpo Phrasai, the Buddha Image as located in every house and the Buddha images of each temple are created from the traditional activities such as Loangpo Mechai in Mechaita temple, Loangpo Phrasuay in Yodkaew temple, Loangpo Phrasao in Praditdhammakun temple (Kong temple) Loangpo Phrasuk in Srikunmaung temple, Loangpo Phrasaeng in Srisaket temple, Phrachaichetthathirach in Chomani temple. All of these are the Buddha images that majority of people in Nongkhai Province worship and there are still auspicious materials received from animals, plants, holy monks, divine sacrifice

and Phraya Naga worship. 3) The worship of auspicious materials to enhance the good behaviors in Buddhism of people in Maung District, Nongkhai Province indicates that the behaviors are the avoidance of evil by having the faith in the auspicious materials. The observance of the precepts is seen in the prohibition in the usage of auspicious materials and every process of creation if the laymen must dress in white cloths they must undertake the Five Precepts or Eight Precepts.

Keywords : Worship of sacred objects; Buddhism; Promotion of behavior

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความเชื่อกับการความเป็นอยู่วิถีชีวิตนั้น เป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิตสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านการมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญต่อตนเองและครอบครัว เพราะธรรมชาติของมนุษย์ และสัตว์ย่อมมีความกลัวตัวมาตั้งแต่เกิด ทั้งความกลัวจากภัยธรรมชาติ และภัยจากสิ่งอื่น เช่น จากสัตว์ โรคภัย ภูตผีปีศาจและจากมนุษย์ด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงได้แสวงหาบางสิ่งมายึดเหนี่ยวหรือเป็นที่พึ่งสำหรับป้องกันอันตรายต่างๆ จึงเป็นที่มาของการเคารพบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับเทพเจ้าทั้งหลาย จะเห็นได้ว่าสังคมไทยปัจจุบันอยู่ในช่วงที่มีความเจริญด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี แต่การดำเนินชีวิตของสังคมส่วนใหญ่ยังผูกพันกับความเชื่อของวัตถุมงคล และเชื่อในเรื่องของความเหนือธรรมชาติโดยอาศัยพิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น การไหว้หรือการบวงสรวง ความศักดิ์สิทธิ์เพื่อมีความเชื่อในการที่จะมีผลสะท้อนกลับมาให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเอง เพราะเกิดความกลัวเมื่อเกิดกลัวต่อการไม่ได้เคารพนับถือหรือสักการะ อาจเป็นเพราะในการดำเนินชีวิตนี้เต็มไปด้วยของความเร่งรีบ ส่งผลถึงความไม่ปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น จนเกิดความกังวล และเป็นเครื่องแสวงหาหลักประกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต (แสง จันทร์งาม, 2534)

อิทธิพลความเชื่อต่อเรื่องวัตถุมงคล ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลในการที่จะนับถือ แต่การนับถือนั้นย่อมขึ้นอยู่กับสติปัญญาอย่างรอบคอบ หากมีความหลงงมงายจนเกินไปย่อมเป็นผู้ขาดสติ ที่จะพิจารณาเหตุผลตามความเป็นจริงตามแบบอย่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนา “ความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำทั้งในทางที่เป็นกุศลและอกุศล และความเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละสังคม” ทำให้สังคมที่ต่างกันมีความเชื่อไม่เหมือนกัน แต่ในลักษณะเดียวกันนั้น ความเชื่อที่นับถือนั้นมีการวิวัฒนาการมาจากธรรมชาติ ศาสนา ความคิดของมนุษย์เป็นพื้นฐานที่ส่งผลให้มนุษย์นั้นเชื่อถือตามพื้นฐานความเชื่อ (สุวรรณ สุวรรณวโช, 2546)

สิ่งที่จะทำให้บุุคคลเกิดศรัทธาก็คือ ความเป็นผู้มีวินัย ดังเช่น พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีระเบียบวินัยอย่างยอดเยี่ยม เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทอดพระเนตเห็นครั้งแรกก็ทรงเลื่อมใสในอริยาบทอุปติสสมณฑปเห็นอาการสรวมของพระอัสสชิก็เกิดศรัทธาและขอฟังธรรม จึงได้ขอบวชในพระพุทธศาสนาและได้เป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ตัวอย่างเช่นนี้ถือได้ว่าวินัยได้สร้างให้เกิดศรัทธาตั้งแต่ศรัทธาแบบธรรมดาถึงศรัทธาที่ไม่หวั่นไหว (อจลศรัทธา) ด้านความเชื่อของวัตถุมงคลของไทยนั้นมีมากมายหลายแบบและ หลายสำนักคนสมัยก่อนโดยเฉพาะพระภิกษุรุ่นเก่าได้สร้าง

ออกมาแจกชาวบ้านด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่มุ่งเอาผลตอบแทน ทำเพื่อบำรุงขวัญ และกำลังใจให้กับเหล่าลูกศิษย์ ปัจจุบันได้กลายเป็นของเก่า และ โบราณอันทรงคุณค่า ทั้งในด้านศิลปะและความศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นที่ปรารถนาของคนทั่วไปสังคมไทยมีการสะสม แลกเปลี่ยนและเช่า (ซื้อและขาย) พระเครื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากกิเลสตัณหา เพราะความอยากได้นั่นเอง “พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้ให้ความหมายว่า “ความโลภเป็นรากเหง้าของอกุศลมูลเป็นอาการของจิตที่ อยากรได้อยากมีอยากเป็นในสิ่งที่ตนยังที่ไม่ได้ยังไม่มียังไม่เป็นจนต้องมีการดิ้นรนไขว่คว้า” เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมเกิดการคลาดเคลื่อนในการศรัทธาที่แท้จริง และยังส่งผลถึงการกระทำในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป จนเกิดความคลาดเคลื่อนในการมีศรัทธาตามวัตถุประสงคที่แท้จริงในการสร้างกำลังใจและยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2535)

ภายในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่นั้นนับถือพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลที่เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง เช่น องค์หลวงพ่อพระใสหลวงพ่อดิ่ง เป็นต้น ทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ เพราะการนับถือจากพระพุทธศาสนา อาศัยเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางวัตถุมงคลที่ได้มาจากพระเกจิอาจารย์ดังหรือวัดที่ประชาชนนับถือด้วยศรัทธาอยู่เป็นประจำ เพราะความศรัทธานี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งวัตถุและตัวบุคคล โดยจะเห็นได้จากพระภิกษุที่เคยเป็นที่เคารพศรัทธาและประชาชนปฏิบัติตามคำสอนของผู้ให้วัตถุมงคลมาแต่การปฏิบัติของประชาชนในส่วนของวัตถุมงคลนั้นเมื่อรับมาแล้วต้องนำไปปฏิบัติตามที่ถูกต้อง และอยู่ในศีลธรรมอันดีงามตามแบบอย่างพระพุทธศาสนาด้วยการเป็นคนดี โดยให้ยึดแล้วต้องปฏิบัติตามด้วย จึงจะเกิดประโยชน์หรืออานิสงส์จากการบูชา หรือความเชื่อต่อสิ่งมงคลเหล่านั้นด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นปัญหา ศึกษาการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวัตถุมงคลในสังคมไทย เพื่อศึกษาประเพณีการให้วัตถุมงคลของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษาการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ให้รู้สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และสาเหตุของความลุ่มหลงที่ยังงมงายกับวัตถุมงคล พร้อมทั้งนำหลักปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเถรวาทวิถีในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทในการส่งเสริมศีลธรรมเพื่อให้เกิดความเชื่อในการรับวัตถุมงคลมาปฏิบัติที่ดั่งตามแบบอย่างความเชื่อและเพื่อเป็นการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเพื่อเป็นผลงานวิชาการสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 2.3 เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบผลการศึกษาวัดอุ้มงคทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย
- 3.2 ได้ทราบการบูชาวัดอุ้มงคของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 3.3 ได้ทราบการบูชาวัดอุ้มงคเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายแล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นผลงานทางวิชาการสืบต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาใน 2 วิธี คือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ เอกสารชั้นอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา เอกสารที่เป็นงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการอื่นๆ เช่น วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองและพระภิกษุที่ต้นแบบในการสร้างวัดอุ้มงค โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดอุ้มงคในรูปแบบต่างๆในจังหวัดหนองคาย มี 2 กลุ่ม คือ (1) พระภิกษุ จำนวนจำนวน 10 รูป (2) ประชาชนทั่วไปจำนวน 10 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อที่ได้สัมภาษณ์มาตามลำดับ 3) สรุปประเด็นของแต่ละหัวข้อ 4) การบูชาวัดอุ้มงคเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ของ ประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 5) นำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา 6) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาวัดอุ้มงคทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า วัดอุ้มงคทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยวัดอุ้มงคทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ด้วยความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ชนิดต่างๆ วัดอุ้มงคมีผลต่อสังคมไทยในด้านความเชื่อการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนา พระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ที่เป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนา

กายและจิตของเราไปในทางบุญกุศล ทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอานุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษก และอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นอกมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น

5.2 การบูชาวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนส่วนมากบูชาวัตถุมงคลของหลวงปู่พระใสที่มีอยู่ทุกบ้าน และพระเครื่องที่แต่ละวัดนั้นได้สร้างขึ้นจากกิจกรรมงานบุญประเพณี เช่น หลวงปู่มีชัย วัดมีชัยท่า หลวงปู่พระสวยวัดยอดแก้ว หลวงปู่พระเสาร์ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณ (วัดหอก่อง) หลวงปู่พระสุก วัดศรีคุณเมือง หลวงปู่พระแสง วัดศรีเกษ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดจอมมณี ซึ่งเป็นพระที่ประชาชนส่วนมากในจังหวัดหนองคายนับถือและบูชา และยังมีวัตถุมงคลที่ได้จากสัตว์ จากพืช จากเกจิ การบูชาของเทพเจ้า และการบูชาภูยานาค

5.3 การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีพฤติกรรมคือการละความชั่วโดยการยึดมั่นในวัตถุมงคลการรักษาศีลที่เห็นได้ในข้อห้ามในการใช้วัตถุมงคลและทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8 หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผนของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอการทำความดีคือวัตถุมงคลเป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคล รวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม และเมื่อได้มาแล้วนำมาบูชากราบไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหนก็นำมาจับเหนือหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนา ด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ทำจิตใจให้สงบคือการบูชาวัตถุมงคลและการกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติ อบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่อง วัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนา

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิจัยพบว่าวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ด้วยความเชื่อว่าจะจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ วัตถุมงคลมีผลต่อสังคมไทยในด้านความเชื่อ การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ที่เป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศล ทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอานุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อ

ปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัดถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษก และอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นอกมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาภัทร์ วงศ์โร จนภรณ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ อิทธิพลของ คำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยได้สรุปว่า พรหมในพระพุทธศาสนา เป็นบุคลาธิษฐานพรหม คือ เป็นเทวดาชั้นสูงและเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมสูงยิ่งรวมทั้งเป็นธรรมาธิษฐานพรหม คือ การยกเอาธรรมมาแสดงเป็นพรหมหรือเป็นปฏิบัติไปสู่ความเป็นพรหม ทั้งนี้ พรหมมีบทบาทและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามาแต่ครั้งพุทธกาล โดยพรหมได้ทำหน้าที่ทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าให้แสดงธรรมที่ตรัสรู้ ซึ่งบทบาทต่างๆ ของพรหมนั้นได้แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของพรหมและยังมีบทบาทสำคัญ คือ ช่วยส่งเสริมให้พระโพธิสัตว์ตั้งสัจจอธิษฐานปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก นอกจากนี้พรหมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับพระพุทธเจ้าในฐานะที่พระพุทธองค์เคยเกิดเป็นพรหมหลายครั้ง และสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยอ้อม คือ ทรงมีเพื่อนหรือบริวารที่เกิดเป็นพรหม ในสังคมไทยได้รับอิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมจากทั้งสองศาสนานับแต่มีการเผยแพร่ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนไทยโดยชาวอินเดีย และพระสงฆ์ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 - 11 เกิดการผสมผสานของคำสอนเรื่องพรหมของทั้งสองศาสนา เป็นผลให้เกิดคำสอนเรื่องพรหมในลักษณะผสมขึ้น กล่าวคือ คำสอนเรื่องหลักพรหมวิหารมีปรากฏในทางสังคม สถานภาพและลักษณะทางกายภาพของพรหมปรากฏในด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม วรรณกรรมและงานศิลปกรรม

6.2 การบูชาวัดถุมงคลทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนส่วนมากบูชาวัดถุมงคลของหลวงพ่พระใสที่มีอยู่ทุกบ้าน และพระเครื่องที่แต่ละวัดนั้นได้สร้างขึ้นจากกิจกรรมงานบุญประเพณี เช่น หลวงพ่มีชัย วัดมีชัยท่า หลวงพ่พระสวยวัดยอดแก้ว หลวงพ่พระเสาร์ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณ (วัดหอก่อง) หลวงพ่พระสุก วัดศรีคุณเมือง หลวงพ่พระแสง วัดศรีระเกษ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดจอมมณี ซึ่งเป็นพระที่ประชาชนส่วนมากในจังหวัดหนองคายนับถือและบูชา และยังมีวัดถุมงคลที่ได้จากสัตว์ จากพืช จากเกจิ การบูชาของเทพเจ้า และการบูชาพญานาค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิระนันท์ รัตนสมจิตร (2547) ได้ศึกษาเรื่อง“เซ็งเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง ได้สรุปว่า พิธีกรรมเซ็งเม้งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญ พิธีกรรมหนึ่งของชาวจีนที่ถือปฏิบัติกันมายาวนานกว่า 3,800 ปี เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อัน เป็นไปตามลัทธิ ขงจื้อ ที่เน้นเรื่องความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญ และความเชื่อในอำนาจของผู้ที่ตาย โดยในแง่ที่จะเป็นการสืบต่อและให้ความสำคัญแก่สถาบันครอบครัวด้วยคติที่ว่าเมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ก็ เลี้ยงดูท่าน เมื่อท่านตายไปแล้วก็ให้ทำพิธีกรรมฝังศพตามประเพณี จากนั้นก็เซ็งไหว้บรรพบุรุษใน โอกาสและเทศกาลต่างๆ การสืบเนื่องในการปฏิบัติเช่นไหว้บูชาเป็นหัวใจหลักที่เน้นและเป็นสิ่ง สำคัญมากสำหรับ “เซ็งเม้ง” โดยจะทำการเซ็งไหว้บรรพบุรุษทั้งที่บ้านเหมือนเช่นวันสำคัญอื่นๆ อย่างวัน ตรุษจีน วันสารทจีน และที่สุสานในช่วงเดือน 2 ของจีนตามจันทรคติ ซึ่งกำหนดใน 15 วัน แรกของเดือน ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุตรหลานที่จะต้องยกครอบครัวเดินทางไปยัง ฮวงจู้ย ที่ได้บรรจุศพบรรพบุรุษเพื่อทำความเคารพเซ็งไหว้ และถือเป็นโอกาสอันดีที่บรรดาสมาชิกในครอบครัวที่แยกย้าย กันอยู่ได้มาพบปะกัน นับเป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกันเท่านั้น

เพราะเป็นการรวมพี่น้องทั้งหมดเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ซึ่งการบูชาจะแบ่งเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ การบูชาบรรพบุรุษที่ใกล้ชิดภายในครอบครัวอันได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ทวด และมักจะนับถือ บูชาไม่ เกิน 4 ชั่วอายุคนที่นับถัดจากรุ่นชั่วอายุของตน และการบูชาบรรพบุรุษซึ่งเป็นญาติห่างๆ ภายในแซ่หรือสายวงศ์ตระกูลของตน อีกทั้งในขั้นตอนการไหว้ยังมีการถือระบบอาวุโสในการเริ่มต้น ว่าใครจะเป็นประธานและลำดับในการไหว้เป็นสำคัญเช่นกัน

6.3 การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีพฤติกรรมคือการละความชั่วโดยการยึดมั่นในวัตถุมงคลการรักษาศีลที่เห็นได้ในข้อห้ามในการใช้วัตถุมงคลและทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8 หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผนของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอกการทำมาคือวัตถุมงคลเป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคล รวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม และเมื่อได้มาแล้วนำมาบูชากราบไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบบเหนื่อหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนา ด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ทำจิตใจให้ผ่องใสคือการบูชาวัตถุมงคลและการกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเข้าบูชาพระเครื่องมาบูชา ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขั้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องวัตถุมงคลทางพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับ ศิริพร เจนวิทย์อมรเวช (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การเข้าบูชาพระเครื่อง และวัตถุมงคลของเณรชกร เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาและค่านิยมของแต่บุคคล โดยปัจจัยด้านส่วนประสบการณ์ตลาดที่มีผลต่อการเข้าบูชาเป็นอย่างมาก คือ คุณสมบัติของพุทธศิลป์และพุทธคุณ การกำหนดราคาพระเครื่องและวัตถุมงคลของผู้ประกอบการพระเครื่องให้เหมาะสมกับความสมบูรณ์ของพระเครื่องและวัตถุมงคลรวมถึงตั้งราคาไม่แพงเพื่อให้เณรชกรเกิดการตัดสินใจเข้าบูชาได้ง่ายขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 คณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ควรสร้างความรู้ความเข้าใจการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะเป็นการสอนธรรมะให้ประชาชนเกิดการพึ่งพาตัวเองมากกว่าพึ่งพาวัตถุมงคล อันจะเป็นการพึ่งตนเอง และพึ่งธรรมของพระพุทธเจ้า ที่ตรงตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่จะเป็นการแผ้วแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดความมั่นคงและเป็นการชักนำประชาชนให้เกิดกิจกรรมทาน ศีล ภาวนา ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาแบบยั่งยืน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 วัตถุประสงค์จึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ตามความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่อง ป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ เป็นสิ่งเครื่องนำให้เกิดกำลังใจ และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดี

7.2.2 การบูชาวัตถุประสงค์ของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมีทั้งการบูชาวัตถุประสงค์ ที่เป็นพระคู่บ้าน คู่เมืองหนองคาย หลวงพ่อพระใส และจากธรรมชาติ คือวัตถุประสงค์ที่ได้จากสัตว์ จากพืชและทรัพยากรจากธรรมชาติอื่นๆ การบูชาเทพเจ้าต่างๆ ดังที่ปรากฏในงานบวงสรวง พญานาค ควรใช้เครื่องราง หรือวัตถุประสงค์เหล่านั้นเพื่อที่ระลึกถึงความดีต่างๆ ได้แก่ทาน ศีล และ ภาวนาในทางพระพุทธศาสนา

7.2.3 การบูชาวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายคือการใช้วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการละความชั่ว ทำแต่ความดี และมีจิตใจผ่องใส

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรการศึกษาการการใช้วัตถุประสงค์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ

7.3.2 ควรศึกษารูปแบบการการใช้วัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างความผูกพันทางจิตวิญญาณตามหลักพุทธธรรม

7.3.3 ควรศึกษาการบูรณาการการการใช้วัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัตถุเชิงพุทธสู่การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ของจังหวัดหนองคายเพื่อสร้างเป็นโมเดล

7.3.4 ควรศึกษาประโยชน์และโทษของวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ

7.3.5 ควรศึกษาคุณค่าของวัตถุประสงค์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

8. บรรณานุกรม

ชนาภรณ์ วงศ์โรจนภรณ์. (2554). การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์ **พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2535). **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

ศิระนันท์ รัตนสมจิตร.(2547). **เชิงเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร เจนวิทย์อมรเวช. (2555). **พฤติกรรมกรเข้า ความเชื่อ และความศรัทธาในพระเครื่องและ วัตถุประสงค์ของเภาสี่ข**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

สุวรรณ สุวรรณเวช. (2546). **บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในมิติใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

แสง จันทร์งาม. (2534). **ศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.